

NOTATKA

o wynikach narady szefów sztabów generalnych armii państw-
członków Układu Warszawskiego

W dniach 29.2 - 1.3.br. odbyła się w Pradze narada na szczeblu zastępców ministrów obrony armii państw-członków Układu Warszawskiego, poświęcona powołaniu naczelnych organów Zjednoczonego Dowództwa.

W naradzie, której przewodniczył Naczelny Dowódca Zjednoczonych Sił Zbrojnych, Marszałek JAKUBOWSKI, armie poszczególnych krajów były reprezentowane przez delegacje z szefami sztabów generalnych na czele. Delegacji Armii Radzieckiej przewodniczył I zastępca Ministra Obrony ZSRR, gen. armii SOKOŁOW.

Porządek narady, która stanowiła kontynuację prowadzonej od dwóch lat wymiany poglądów, przewidywał uzgodnienie i przygotowanie materiałów o utworzeniu kierowniczych organów Zjednoczonego Dowództwa do rozpatrzenia na najbliższym posiedzeniu Doradczego Komitetu Politycznego.

Organizator narady - Dowództwo Zjednoczonych Sił Zbrojnych - jako punkt wyjścia przyjęło, podkreślając to wielokrotnie, że sprawa powołania Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych i Komitetu Technicznego została uzgodniona na konferencji ministrów obrony w maju 1966 r. W ten sposób zasadniczym przedmiotem obecnej narady było uzgodnienie projektu statusu o Radzie Wojskowej.

Wniesienie na porządek obrad sprawy Rady Wojskowej oznaczało wyjście naprzeciw stanowisku strony rumuńskiej, która na poprzednich naradach postulowała utworzenie takiego organu. Nieprzyjęcie wówczas propozycji rumuńskiej w tej sprawie wynikało stąd, że zakładała ona funkcjonowanie Rady Wojskowej na zasadach jednomyślności /faktyczne "prawo weta"/. Ponieważ w rozmowach przygotowawczych przeprowadzonych przez Naczelnego

Dowódcę podczas niedawnego pobytu w Bukareszcie towarzysze rumuńscy zrezygnowali jakoby z wymienionej zasady - zaistniała podstawa do opracowania dokumentu stanowiącego w tej sytuacji wyraz obustronnego kompromisu /projekt statusu Rady Wojskowej przy Zjednoczonym Dowództwie przedstawia się w załączeniu - załącznik nr 1/.

Wszystkie delegacje - oprócz rumuńskiej - wyraziły swoje pełne poparcie dla przedstawionego projektu i jeszcze raz uzasadniły pilną potrzebę powołania naczelnych organów Zjednoczonych Sił Zbrojnych. Przy tym delegacja polska i czechosłowacka zaproponowały wniesienie poprawek do projektu statusu, precyzujących poszczególne określenia i poszerzających zakres inicjatyw narodowych zastępców Naczelnego Dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz płaszczyznę problemów rozpatrywanych przez Radę. Wszystkie zgłoszone poprawki zostały uwzględnione.

Delegacja rumuńska zdecydowanie uchyliła się od zajęcia merytorycznego stanowiska w sprawie projektu statusu o Radzie Wojskowej, jak również propozycji powołania Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych oraz Komitetu Technicznego. Zdaniem towarzyszy rumuńskich, głównym, pryncypialnym problemem jest określenie generalnego ustawienia Zjednoczonego Dowództwa, jego stosunku do rządów krajów-uczestników Układu Warszawskiego oraz do Doradczego Komitetu Politycznego, tryb wyznaczania Naczelnego Dowódcy itp. Zdaniem delegacji rumuńskiej sprawy te powinny znaleźć wyraz w statusie o Zjednoczonym Dowództwie, w którym miałyby być uregulowane również kompetencje szczegółowe dotyczące Rady Wojskowej, Sztabu, Komitetu Technicznego ZSZ i inne. W takim wypadku nie byłoby potrzeby opracowywania odrębnego statusu dla Rady Wojskowej.

Jeśli idzie o Sztab i Komitet Techniczny ZSZ, to delegacja rumuńska uważa, że mimo podpisania w maju 1966 r. przez wszystkich ministrów obrony /w tym przez ówczesnego Ministra Sił Zbrojnych Rumunii/ w zasadzie uzgodnionego protokołu w tej sprawie - jest ona nadal otwarta. Jak oświadczone, wyżej wymieniony protokół został oceniony przez kierownictwo rumuńskie jako nieodpowiadający stosunkom, które powinny panować między naszymi socjalistycznymi krajami i co za tym idzie nie może być traktowany jako nadal wiążący. Delegacja rumuńska wystąpiła

również przeciwko instytucji przedstawicieli Naczelnego Dowódcy przy poszczególnych armiach, mimo iż problem ten nie figuruje wśród rozpatrywanych spraw. W uzasadnieniu swego stanowiska stwierdziła, że instytucja przedstawicieli wypacza stosunki między państwami socjalistycznymi oraz wywołuje negatywne komentarze zarówno wewnątrz kraju, jak i zagranicą, co między innymi przynosi szkodę przede wszystkim Związkowi Radzieckiemu. Delegacja rumuńska wypowiedziała się także, że w przyszłym ewentualnym statusie Zjednoczonego Dowództwa niecelowe jest umieszczanie preambuły politycznej, ponieważ odpowiednie cele polityczne określa sam Układ Warszawski.

W sumie odnosi się wrażenie, że stanowisko rumuńskie usztywnia się coraz bardziej, przy czym jego istotą jest nieuznawanie Zjednoczonych Sił Zbrojnych. Towarzysze rumuńscy powołują się przy tym na literę Układu Warszawskiego, który rzeczywiście nie zawiera takiego dosłownego określenia. Jednocześnie jednak negują ustalenia tajnego protokołu do Układu, jednoznacznie wprowadzającego pojęcie Zjednoczonych Sił Zbrojnych. Stąd też jest niewątpliwe, że w wypadku podjęcia postulowanej przez stronę rumuńską dalszej dyskusji nad ustaleniem "spraw generalnych" - trzeba się liczyć z ujawnieniem zasadniczych sprzeczności dotyczących istoty Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

W związku z konsekwentnie utrzymywaniem odmiennym rumuńskim stanowiskiem, które nie rokuje uzyskania zgodności poglądów na roboczym szczeblu, wydaje się celowe, aby konkretne propozycje o utworzeniu naczelnego organu Zjednoczonych Sił Zbrojnych zostały przedyskutowane na najwyższym szczeblu, a następnie przyjęte przez strony zainteresowane pozytywnym rozwiązaniem sprawy. Dla strony rumuńskiej - jeśliby utrzymywała swoje dotychczasowe stanowisko - pozostawałyby otwarte możliwości wejścia i uczestniczenia w powołanych organach kiedy tylko uznałyby to za stosowne. Pogląd taki, wypowiedziany w sposób ogólny przez Naczelnego Dowódcę Zjednoczonych Sił Zbrojnych, reprezentowały w nieoficjalnych rozmowach również te wszystkie delegacje, które zajmowały pozytywne stanowisko w omawianych sprawach.

W wyniku narady opracowany został protokół, który przedstawia się w załączeniu /załącznik nr 2/.

- Załączniki:
1. Projekt statusu o Radzie Wojskowej Zjednoczonego Dowództwa państw-uczestników Układu Warszawskiego
 2. Protokół narady w Prasde.

— o —

~~TAJNE SŁOWA I WYRAZENIA~~~~Fig. nr.~~
JAWNE

NOTATKA

dotycząca dotychczasowego biegu spraw związanych z powołaniem naczelných organów Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw-członków Układu Warszawskiego

Obowiązującą obecnie podstawą prawną działalności organów Zjednoczonych Sił Zbrojnych /ZSZ/ jest Układ Warszawski o przyjaźni, współpracy i pomocy wzajemnej z 1955 roku /art. 5 i 6/, a w szczególności załączony do układu protokół, który powołał Naczelnego Dowódcę i Sztab Zjednoczonych Sił Zbrojnych zalecając jednocześnie Naczelnemu Dowódcy opracowanie "statutu o Zjednoczonym Dowództwie Sił Zbrojnych" i przedłożenie go Doradczemu Komitetowi Politycznemu do zatwierdzenia. Powyższe ustalenie więc tylko zasygnalizowało, ale nie rozwiązało praktycznie sformowania Sztabu ZSZ jako organu zdolnego do merytorycznej koordynacji poczynań obronnych, co ostatnio szczególnie ujemnie odbija się w dziedzinie uzbrojenia i techniki wojskowej.

W związku z tym, zgodnie z intencją niejednokrotnie wyrażaną przez wszystkich uczestników Układu Warszawskiego, podjęto prace dotyczące kompetencyjno-organizacyjnego rozwoju i usprawnienia działalności organów wojskowych Układu Warszawskiego. Prace te zapoczątkowano w lutym 1966 roku konferencją na szczeblu zastępców ministrów obrony - szefów sztabów generalnych. Na konferencji tej omówiono przygotowany przez stronę radziecką wstępny, roboczy projekt statusu Zjednoczonych Sił Zbrojnych, do którego poszczególne delegacje zgłosiły szereg uwag i uzupełnień. Ujawniły się przy tym trudności spowodowane zasadniczymi zastrzeżeniami wysuniętymi przez delegację rumuńską.

Dyskusję nad kolejnym, zmodyfikowanym projektem "statutu" kontynuowano następnie w maju 1966 roku na konferencji ministrów obrony. W wyniku dyskusji przyjęto projekty dwóch doku-

mentów - statusu i protokołu - uwzględniające większość zgłoszonych uwag, w tym wszystkie uwagi strony polskiej. Projekt te normowały podstawowe kwestie dotyczące Zjednoczonych Sił Zbrojnych, a w szczególności ustawienia i charakteru podporządkowania wojsk narodowych wydzielonych w skład tych sił, a także obowiązków i uprawnień Naczelnego Dowódcy ZSZ, jego zastępców oraz szefa sztabu, przewidując również utworzenie Sztabu ZSZ oraz Komitetu Technicznego i określając zasady finansowania działalności wyżej wymienionych organów. Postanowienia mogące ulegać częstym zmianom włączono do projektu "protokołu" /np. szczegółowe struktura organizacyjna i stan liczebny Dowództwa i Sztabu ZSZ, wskaźniki procentowego udziału przedstawicieli poszczególnych armii w tych organach itp. Treść dokumentów ograniczono do problemów czasu pokojowego z pominięciem najmniej dotąd wyjaśnionych i wywołujących szczególne kontrowersje zasad działalności na okres wojny. Mimo tych ograniczeń, projekty dokumentów, w wypadku ich przyjęcia, oznaczałyby istotny postęp w usprawnieniu organizacji i systemu funkcjonowania organów kierowania ZSZ.

Strona rumuńska jednakże zgłosiła oficjalnie na naradzie ministrów obrony odmienny pogląd w stosunku do projektu rozwiązania niektórych szczególnie istotnych zagadnień, a mianowicie:

a/ zakwestionowała wszystkie postanowienia projektu statusu, w których wymieniany jest Doradczy Komitet Polityczny, postulując operowanie w tych przypadkach jedynie instytucją rządów. Negując dotychczasową praktykę wynikającą z ducha protokołu do Układu Warszawskiego, delegacja rumuńska wyraziła pogląd, że Doradczy Komitet Polityczny /DKP/ nie może być organem politycznym z prawem rozstrzygania wzajemnie uzgodnionych ogólnych problemów zdolności obronnej państw członków Układu Warszawskiego;

b/ sprzeciwiła się powołaniu Wojskowej Rady Konsultatywnej złożonej z ministrów obrony poszczególnych krajów i Naczelnego Dowódcy ZSZ, jako organu wojskowego DKP, postu-

lując w zamian utworzenie "Rady Wojskowej dowództwa jako organ mającego prawo podejmowania decyzji na zasadzie jednogłośnie. Według koncepcji rumuńskiej rada ta miałaby rozpatrywać zagadnienia wchodzące w zakres kompetencji Dowództwa ZSZ, a w jej skład miałyby wchodzić Naczelny Dowódca oraz jego narodowi zastępcy. Proponowana przy tym zasada jednogłośnie oznaczałaby w praktyce wprowadzenie "prawa weta", a tym samym możliwość ograniczenia i nawet sparaliżowania operatywnej działalności naczelnych organów ZSZ. Strona rumuńska nie zgodziła się również na zaproponowane rozwiązanie kompromisowe, by w miejsce powołania Wojskowej Rady Konsultatywnej zwoływać odpowiednio do potrzeb narady ministrów obrony;

c/ sprzeciwiła się istnieniu instytucji stałych przedstawicieli Naczelnego Dowódcy przy poszczególnych armiach. Strony rumuńskiej nie zadowolono również zaproponowane sformułowanie, że przedstawiciele ci będą się znajdowali tylko przy armiach tych państw, których rządy uznają to za nieodzowne.

Omówionych powyżej rozbieżności nie można było rozstrzygnąć na posiedzeniu Doradczego Komitetu Politycznego w lipcu 1966 roku w Bukareszcie, bowiem Rumunia nie tylko podtrzymywała swe odrębne stanowisko, ale nawet cofnęła się w stosunku do dokumentów w poważnej mierze uzgodnionych na naradzie ministrów obrony, próbując wnieść pod obrady DKP własny projekt "statusu Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw-członków Układu Warszawskiego", stanowiący także odstępstwo od wspólnie przyjętych postanowień UW w 1955 roku. Z projektu rumuńskiego w szczególności wynikało:

- nieuznawanie roli DKP w zagadnieniach rozstrzygania ogólnych spraw dotyczących Układu Warszawskiego i dążenie do załatwienia ich wyłącznie za pomocą procedury uzgodnień pomiędzy rządami;

- wyeliminowanie pojęcia Zjednoczonych Sił Zbrojnych z wynikającymi stąd konsekwencjami, w tym również co do roli Naczelnego Dowódcy.

Kolejnym etapem pracy stała się zorganizowana przez Zjednoczone Dowództwo Sił Zbrojnych w dniach 29.2-1.3.68 r. narada na szczęblu Wiceministrów Obrony państw-członków Układu Warszawskiego. Notatkę z narady przedstawia się równolegle.

Tłumaczenie z rosyjskiego~~T U J N E~~

JAWNE

P R O T O K O Ł

narady zastępców ministrów obrony państw-członków Układu Warszawskiego, odbytej w Pradze w dniach 29 lutego i 1 marca 1968 r. w sprawie powołania Rady Wojskowej Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw-członków Układu Warszawskiego, Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych i Komitetu Technicznego

Zgodnie z poleceniem Komitetów Centralnych Partii Komunistycznych i Robotniczych oraz rządów państw-członków Układu Warszawskiego w dniach 29 lutego i 1 marca 1968 r. przeprowadzono naradę zastępców ministrów obrony państw-członków Układu Warszawskiego, w której wzięli udział: pierwszy zastępca Ministra Obrony Narodowej Ludowej Republiki Bułgarii - szef Sztabu Generalnego BAL generał-pułkownik A. SEMERDZIJEW, pierwszy zastępca Ministra Obrony Węgierskiej Republiki Ludowej - szef Sztabu Generalnego WAL generał-lejtenant K. CSEMI, zastępca Ministra Obrony Narodowej Niemieckiej Republiki Demokratycznej - szef Sztabu Głównego NAL generał-pułkownik H. KESSLER, wiceminister Obrony Narodowej - szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego generał dywizji W. JARUZELSKI, pierwszy zastępca Ministra Sił Zbrojnych Socjalistycznej Republiki Rumunii - szef Sztabu Generalnego generał-pułkownik Ion GEORGE, pierwszy zastępca Ministra Obrony ZSRR generał armii S. SOKOŁOW, pierwszy zastępca Ministra Obrony Narodowej Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej - szef Sztabu Generalnego CZAL generał armii O. RYTIRZ, szef Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych generał armii M. KAZAKOW.

Narada odbyła się pod przewodnictwem Naczelnego Dowódcy Zjednoczonych Sił Zbrojnych Marszałka Związku Radzieckiego I. JAKUBOWSKIEGO.

Podczas narady dokonano wymiany poglądów w sprawie utworzenia Rady Wojskowej Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych

państw-członków Układu Warszawskiego, Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych i Komitetu Technicznego. W wyniku wymiany poglądów wszystkie delegacje, z wyjątkiem rumuńskiej, zgodziły się:

1. Uznać za celowe powołanie Rady Wojskowej Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw-członków Układu Warszawskiego, której głównym celem powinno być zapewnienie warunków szerszego udziału kierownictw ministerstw obrony krajów Układu Warszawskiego w kolektywnym omawianiu i opracowywaniu propozycji dotyczących rozwoju Zjednoczonych Sił Zbrojnych.

2. Zaakceptować opracowany na naradzie projekt statusu o Radzie Wojskowej Zjednoczonego Dowództwa Sił Zbrojnych państw-członków Układu Warszawskiego /w załączeniu/. Przedstawić ten projekt do rozpatrzenia przez Doradczy Komitet Polityczny i rządy państw-członków Układu Warszawskiego.

3. Uznać za konieczne wniesienie do rozpatrzenia przez Doradczy Komitet Polityczny uzgodnioną i przyjętą na naradzie ministrów obrony państw-członków Układu Warszawskiego w dniu 28 maja 1966 r. propozycję o utworzeniu Sztabu Zjednoczonych Sił Zbrojnych i Komitetu Technicznego.

Uczestnicy narady, oprócz delegacji rumuńskiej, wyrazili pełną aprobatę dla niniejszego protokołu i uważają za konieczne przedstawienie go przez Naczelnego Dowódcę Zjednoczonych Sił Zbrojnych do rozpatrzenia Doradczemu Komitetowi Politycznemu.

4. Delegacja rumuńska wyraziła swój odrębny pogląd na omawiane sprawy, który załącza się.

Protokół podpisali:

Naczelnym Dowódcą Zjednoczonych
Sił Zbrojnych państw-członków
Układu Warszawskiego

Marszałek Związku Radzieckiego

I. JAKUBOWSKI

Pierwszy Zastępca Ministra
Obrony Narodowej Ludowej
Republiki Bułgarii - Szef
Sztabu Generalnego BAL

generał-pułkownik

A. SEMERDZIJEW

Tłumaczenie z rosyjskiego

~~A J ...~~
Egz. ...
JAWNE

Załącznik do protokołu narady zastępców ministrów obrony państw-członków Układu Warszawskiego, podpisanego w Pradze 1 marca 1968 roku.

ODREBNY, RÓŻNIACY SIĘ POGLĄD DELEGACJI MINISTERSTWA SIŁ ZBROJNYCH RUMUŃSKIEJ REPUBLIKI SOCJALISTYCZNEJ

Delegacja Ministerstwa Sił Zbrojnych Rumuńskiej Republiki Socjalistycznej uważa, że przede wszystkim konieczne jest uzgodnienie i rozwiązanie ogólnych, zasadniczych zagadnień, ostateczne ich opracowanie, a następnie przedstawienie do zatwierdzenia rządów państw-członków Układu Warszawskiego statusu o Zjednoczonym Dowództwie, który ustalałby obowiązki tego Dowództwa, po czym można byłoby przystąpić do tworzenia różnych organów /Rada Wojskowa, Sztab, Komitet Techniczny/, które funkcjonowałyby zgodnie z zasadami, przewidzianymi w statusie o Zjednoczonym Dowództwie.

W czasie narady delegacja rumuńska przedstawiła okoliczności, które legły u podstaw do zajęcia tego stanowiska.

Pierwszy Zastępca Ministra Sił Zbrojnych Rumuńskiej Republiki Socjalistycznej -
Szef Sztabu Generalnego

generał-pułkownik ION GEORGE

1 marca 1968 r.